

Pátek

LIDOVÉ NOVINY

14. srpna 2015 - č. 33 - samostatně neprůdejné

ČESKÁ DOVOLENÁ

Kde se vzal zvyk Čechů odjíždět na chatu? Jak chalupaření

ovlivnil odsun Němců? To vše studuje vědkyně **DANA FIALOVÁ**,

která také ví, proč se lidé začínají vracet na venkov.

37

ČESKÁ DOVOLENÁ

Sociální geografka **DANA FIALOVÁ** o rozdílu mezi chatou a chalupou, o českém kutilství a o tom, proč jako jeden z mála národů na víkend prcháme z měst.

Text:
Foto:

Tereza Radvácová
Michal Sváček

» Jedna z prvních chat v Česku je s nadsázkou Karlštejn. Otec vlasti si ho postavil nad Berounkou, aby měl kam jezdit. «

Jak a kde Češi tráví volný čas, sleduje Dana Fialová od devadesátých let. Sama tehdy po dědečkově vzoru jezdila trampovat do Posázaví. A její kamarádi ze zahraničí nechápali, co znamenají malé opuštěné domky rozestěté po údolích. Zjistila tak, že chaty a chalupy jsou ryze česká záležitost. Z dovolené se pro ni stal vědní obor.

Chatu nebo chalupu vlastní třetina Čechů. K těm, kdo pravidelně balí rodinu a vyráží z města za čerstvým vzduchem, patří i Dana Fialová. Přes léto ji jinde než na chatě u Českého Šternberka nepotkáte. Součástí výzkumu, který začíná každý pátek na D1, dálnici všech chatařů, jsem se proto musela stát i já.

V probouzející se osadě čekaly namazané lívance a turek vařený na plynovém hořáku. Hrnek s talířem, které se zatoulaly od různých servisů, jsem si vzala na polici sama, protože na chatě se musí pomáhat. Klid rušilo rádio od sousedů a občas zahoukání Posázavského pacifiku. A vosy na marmeládě. Paní doktorka v montérkách s lacem vypnula sekačku na trávu a přisedla si ke mně na verandu.

Zastihnout někoho v létě ve městě, a ještě o víkendu je skoro nemožné, za vámi jsem musela taky na chatu. Kde se chataření vůbec vzalo?

Jedna z prvních chat v Česku je s nadsázkou Karlštejn. Otec vlasti si ho postavil nad Berounkou, aby měl kam jezdit. Masové chatařství souvisí s urbanizací, s industrializací. Koncem devatenáctého století se lidé stěhovali do měst, kde se však zhoršovalo životní prostředí. Záměrněji proto hledali možnost, jak pobývat mimo znečištěné město. Prvním příkladem jsou vily v Dobřichovicích nebo Roztokách, kam jezdily na letní byt rodiny továrníků a vyšších úředníků. Manželka s dětmi a služebnou tam žily přes léto a živitel dojížděl z Prahy. Za první republiky se pak stal letní byt dostupnější. Statkáři pronajímali za příznivou cenu pokoje pro luftáky z velkých měst. Hodně taky pomohl rozvoj dopravy, především železnice.

Pracovní týden měl tehdy šest dní. Vyplatilo se vyrážet za čerstvým vzduchem jen na neděli?

Bylo to moderní. Po válce se začal projevovat vliv emigrantů, kteří se vraceli do vlasti ze Spojených států, a mladá generace po jejich vzoru toužila po divoké přírodě. Začalo se tedy trampovat. Jezdilo se v sobotu odpoledne po práci a hledala se místa, která byla svým způsobem divoká. Hnutí trampů dal vlastně vzniknout Posázavský pacifik, železniční trať, která vedla z Prahy na jih. Okolí Vltavy nabízelo požadovanou přírodu. Nejprve tam stanovali, potom si stavěli sruby a chatky. Dohodli se s místními zemědělci, jestli mohou použít jejich louku, a na oplátku jim pomohli při

senech. První osadu – Ztracená naděje – založili trampové zhruba v roce 1920 v místech dnešní hladiny Štěchovické přehrady.

Šlo o únik z reality? Prožít příběh, který si přes týden čtu v Rodokapsu?

Díky trampingu se i obyčejný účetní mohl na víkend stát drsným chlápkem z románů o dobývání Divokého západu. Trampské hnutí má několik období: hru na indiány, na kovyboje, později dobu kanadskou, tedy zlatokopy. Po 2. světové válce přišla dokonce doba vojenská. Všichni ale chtěli hlavně trávit čas v přírodě a s partou, takže působil silný kolektivní duch. Scházeli se v jedné chatě nebo si postavili vlastní hned vedle, třeba když si přivedli děvče.

Nepřičily se osadní zvyklosti prvorepublikové morálce?

Jistě, bylo to naprosto protiprávní. Nesezdaný pár nocoval společně někde v lese, katastrofa. I to ale zapadalo do hry na indiány. Padouři honili trumpy, kteří měli svoje squaw, jichž se nechtěli vzdát.

Zatímco dneska se jezdí na chatu s rodiči a z donucení, před sto lety chataření představovalo protest mladé generace?

Pro rodiče trampů měly ale osady taky pozitivní stránky. Moc se tam nepil alkohol a holdovalo se sportu. V každé osadě muselo být hřiště. Hrál se volejbal, tenis, jezdilo se na vodě. Řada olympijských sportovců se rekrutovala z osad. Trampové dokonce vynalezli nohejbal. A taky tam bylo kulturní vyžití, u táboráku se začalo zpívat. Vidíte, buřty se pečou dodnes a na líbivé, snadno zapamatovatelné písničky se nabalila populární kultura, takže se dnes linou z rádia. Trampování samotné ale převládala válka. Dost chat shořelo nebo se už do nich neměl kdo vrátit. Po válce došlo k vysídlení části venkovského obyvatelstva, a tak vzniklo chalupaření. U nás je totiž chalupaření specifikum, které souvisí s poválečnou dobou, a to s odsunem německých obyvatel z pohraničí. Tři miliony lidí zmizely a zůstaly spousty volných objektů, které byly k dostání za babku. Lidé je začali využívat na rekreaci.

Chalupy přece nejsou jen v pohraničí, my ji máme třeba na Vysočině.

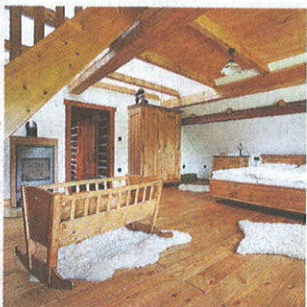
A dřív jste tam jezdili za babičkou, že ano? Tahle další fáze chalupaření souvisí se socialistickou industrializací a střediskovou soustavou osídlení. Mladí lidé odcházeli za prací do bytovek a do rodné chalupy se vraceli za rodiči na víkendy. Když staří zemřeli, začali domov používat k rekreaci. Chalupy proto najdete i v místech, kde se vážně divíte, proč by tam někdo dobrovolně trávil volný čas.

DANA FIALOVÁ (49)

Zabývá se fenoménem chatařství a chalupářství. Vystudovala učitelství zeměpisu a matematiky a ekonomickou a regionální geografii na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Dnes působí na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje, kde také přednáší. Věnuje se výzkumu druhého bydlení, cestovnímu ruchu a geografii volného času. Je vdaná, má dva syny a chatu v Posázaví.

Roubenka v Křižanech. Její kamenná část byla postavena v roce 1827, dřevěná část je starší.

Říkala jste, že chalupaření začalo s odsunem Němců. Jak se tedy liší chalupaření od chataření, které vzniklo už za první republiky?

Liší se chalupa od chaty. Chalupy původně sloužily k trvalému bydlení nebo jinému účelu. Patří mezi ně bývalé mlýny, hamry, někdy také církevní budovy. Chaty jsou od začátku určeny k rekreaci. Do chataření se transformovala převážná část trampingu. Lidé si pořizovali auta, takže se nemuseli vázat na železnici, a chatky stojí všude. Začíná platit heslo: „O víkend jedeme na chatu.“ Společnost se vyhrabala z válečného strádání.

Bylo za socialismu vlastnictví chaty otázkou společenské prestiže?

Dneska už to neplatí, protože ji mají skoro všichni. V sedmdesátých letech ale byla chatka to, co v šedesátých letech embéčko. Ukázka toho, že my na to máme. Postupně se staly chaty a chalupy přirozenou součástí života, takže bylo spíš divné nic takového nevladnit. Na chatu se jede ve filmu Pátek není svátek i Vesničko má středisková. A jak jinak by trávili víkend Pat a Mat nebo maxipes Fík?

Podsouvala oficiální kultura lidem chataření záměrně, nebo šlo spíš o neškodný trend, který se mohl bez problému vystavovat?

Chataření přišlo vhod. Nemělo smysl ukazovat ve filmech rodiny, které jezdí k moři, když se cestovat nemohlo. Navíc kdo si hraje na chatě, nezlobí. Během normalizace bylo pro lidi ideální zmizet z města, kde se všichni navzájem sledovali, na chatu. Souvisí to taky s panelovou výstavbou. Velká část obyvatel se stěhuje do malých panelákových bytů, takže potřebují alespoň o víkend zdánlivě svobodného prostoru. V paneláku mi soused vidí do talíře a často tam panují komplikované vztahy.

V osadě se rozdíl mezi lidmi smazávají?

Víceméně ano, chataření jde napříč věkem a společenským postavením. Mezi chataři se neřešilo a neřeší, jestli jste ze Žižkova, Vinohrad, nebo z Proseku. Taky nikoho nezajímalo, jestli držíte krok s režimem, nebo naopak. V chatařských koloniích se ocitají na stejné lodi vysokoškolský profesor, úředník i továrník.

Jak trávili volno obyvatelé měst, kteří chatu neměli?

Dostáváme se k dalšímu ryze českému jevu. Do osmdesátých let se vyrojily mraky chat, a už se nesmělo dál stavět. Hlad ale přetrvával, tak Češi zákon obešli. Existovala sice přísná ochrana půdního fondu, nicméně v oblastech, kam se nedostala zemědělská technika, se půda mohla dát k dispozici svazu zahrádkářů. V okolí měst se proto začaly stavět zahrádkářské kolonie. Zahrádkář sice musel evidovat, kolik vypěstoval rajčat, ale zároveň mohl mít domeček o velikosti 16 metrů čtverečních, který využíval jako chatu. Vlk se nažral a koza zůstala celá. Tyto chaty mají dnes specifický tvar hříbku. Dole zůstal stejný půdorys a nahoře se rozrostly.

Zmínila jste, že na chatu lidé jezdili, protože potřebovali svobodný prostor, kterého se jim v panelákovém bytě nedostávalo. Zahrádkářská kolonie mi ale vždycky připadala taky jako panelák, jen naležato.

Ale byla tam půda. Lidé, kteří odešli za prací do měst a bydleli v paneláku, měli pořád fyzickou potřebu hrabat se v zemi. Něco si vypěstovat, chovat králíky. Všimněte si, že zahrádkářské kolonie jsou taky v menších městech. Při věčném nedostatku na trhu představovaly vlastní mrkev a vlastní rajče hotový zázrak.

A teď, když je na trhu všeho dost?

Dneska už je to zase moderní. Pěstovat biomrkev je in. Vznikají komunitní zahrady, mladí pěstují rajčata na balkoně.

Hraje v tom roli kutilství, tedy uspokojení, že si něco vyrobím vlastníma rukama?

Kdo pracuje hlavou, má občas logickou potřebu použít ruce. Já tady na chatě miluji přehazování kompostu vidlemi. Báječně si odpočinu. I když máte tu nejlepší sekačku či vrtačku a můžete si všechno koupit, pořád přetrvává potřeba dokázat si, že něco umím. My intelektuálové máme obě ruce levé, ale proč si to nezkusit? Není přece nic lepšího než vidět hmatatelný výsledek svého úsilí. Představte si bankovního úředníka, který celé dny loví abstraktní čísílka, a pak najednou přitluče hřebík nebo natře zábradlí. To je něco, co je vidět a na co může být po právu pyšný.

Taky se tím mohu pochlubit na fotce, stejně jako si dřív lidé ukazovali obrázky svých chat.

Teď všichni vaří a fotí plný talíř. Vyšší level je vyfotit mrkev, kterou jsem si na to vypěstovala. Uvidíme, co bude dál. Už ve filmu Vážení přátelé, ano si Bohouš ujede na tom, že chce postavit kamna.

Mě zase napadá film Na samotě u lesa, kde se městský intelektuál stylizuje do mlynáře, protože si jako chalupu koupil mlýn.

Právě na chalupách je častá nostalgie po starých časech. Movitější chalupáři se rádi stylizují. Muškáty za oknem, staré talíře na policích. Mluvím o současnosti, protože na vesnicích taky můžete vidět skvosty v podobě historických chalup s trojdielnými socialistickými okny a fasádou nahozenou břízolitem. Někdo se samozřejmě taky realizuje příliš, ale celkově má chalupaření pozitivní dopad. Díky chalupářům nespadla řada architektonicky zajímavých i památkově chráněných budov, či se dokonce zachovaly celé vesnice.

Změnilo chataření způsob života ve městě?

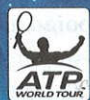
Podepsalo se na tom, že se ve městě skoro nikdo nesnažil o komunitní způsob života. Jakmile se oteplilo, dělalo se přes týden jen to nejnnutnější a hurá pryč. Sousedské vztahy, které jsou pro člověka přirozené, ve velkých městech úplně vymizely. V činžáku vlastně ani nevíte, kdo bydlí na jednom patře, natožpak o dvě patra výš. Na chatách a chalupách naopak sousedské vztahy fungují. Ve městě si půjde málokdo půjčit vejce nebo mléko k sousedům, tady ano. Roli hraje i skutečnost, že se žije venku, takže jste otevřenější, pozdravíte se přes plot. Nejdete sousedy přímo navštívit, ale povídáte si a třeba si chatu navzájem pohlídáte a zalijete zeleninu.

Z měst se ale mezitím stávají města duchů...

Určitý negativní dopad se projevil. Vidíte sama, že se z Prahy v létě stane poloprázdné město, které zaplaví turisté. Sídliště se ale na víkend vylidní i přes rok. Běda, kdo vjede v pátek dopoledne na D1 – tam stojí vedle sebe paneláky naložené do aut. Z ulic měst proto zmizelo určité kouzlo. Obchody a galerie zavíraly, kulturní akce se nekonaly. Teď to ale asi zachrání mladá generace. Ti hipsteři, kteří žijí výhradně ve městě

» Díky chalupářům nespadla řada architektonicky zajímavých i památkově chráněných budov, či se dokonce zachovaly celé vesnice. «

inzerce

OVLÁDNĚTE SPORT V MULTIDIMENZI

Nová televizní stanice startuje exkluzivně v O₂ TV

S multidimenzí si sami vybíráte ze současně běžících zápasů nebo přepínáte úhly kamer. O₂ TV si jednoduše pořídíte na www.o2.cz

tě a budují si tu znovu určité komunity. Chodí se na farmářské trhy, sednout si na deku do parku, sportovat. Něco takového by generace jejich rodičů dělala jen ve výjimečných případech.

Kopíruje to, jak tráví lidé volný čas, jejich životní cyklus?

Jasně. Jste-li malé robátko, čapnou vás a jede s rodiči. Na chatě či chalupě máte nafukovací bazének, možná kamarády, paráda. Ideální je, když vám tam kamarádi vydrží do puberty. Jinak jsou to galeje, musíte se s rodiči hrabat v zemi, wi-fi tam není, u táboráku posloucháte trapné historky, prostě průšvih. Jakmile ale povyrostete, začnete vlastní rekreační objekt oceňovat, protože vám ho vaši půjčí – a není nad mejdany na chatě.

Nebo naopak rodiče odjedou a vy máte volný byt.

Tomu říkáme víkendová manželství, která jsou taky typická pro české prostředí. Rodiče jedou na chatu nebo se tam naopak vypravíte vy s partnerem a můžete spolu sami hospodařit. Starší rodiče dokonce mizí na celou sezonu. Chataření a chalupaření je letní záležitost, obvykle od Velikonoc do 28. října či až 17. listopadu.

Jak oblibu druhého bydlení zasáhlo otevření hranic po roce 1989?

Krátkodobě velmi, ale dnes už to zase souvisí s určitou etapou v životě. Začnete chodit do zaměstnání, což znamená víc peněz a méně času, tak radši jedete na dovolenou. Chata leží ladem, jenže pak přijde okamžik, kdy si pořídíte vlastní malé děti. Pro ženu na mateřské, která zrovna nemá štěstí na pěknou vilku se zahradou, je nejlepší, když může léto trávit venku.

Dělají dnes lidé na chatě jiné věci než před třiceti lety?

Před revolucí se na chalupách hodně pěstovalo a u všeho ostatního byla snaha o maximální úsporu. V osmdesátých letech jste si posekala trávu kosou nebo sekačkou samo-domo. V devadesátých letech přichází na řadu golfový trávník a často si na něj najmete profesionála. Nekoupete se v řece, ale máte na trávníku bazén. V osadách se objevují rozdíly. Dřív bylo všechno nivelizované, respektive nikdo neměl nic, maximálně si sousedi dohromady vybudovali hřiště, aby měli kde pinkat volejbal. V současnosti se nůžky rozevírají.

Hraje se pořád nohejbal, nebo se už jen chodí na pivo?

Kulturu chataření poznamenala na přelomu tisíciletí horská kola. Páry ve středním věku se zvedly od piva a daly se zpátky na sportování. Poznávají okolí svých chat a žijí rozhodně aktivněji. Nerýpají se v zemi, pohybují se po krajině.

DOVOLENÁ VE VĚDĚ

Sociální geografie a geografie volného času jsou obory na rozhraní přírodovědných a sociálních věd. Spadají do geografie, která se sama o sobě zabývá procesy probíhajícími na Zemi, hlavně interakcí přírody a společnosti v prostoru a čase. Sociální geograf tak zkoumá společnost v určitém prostředí, např. na venkově, ve městě, v rámci kraje, státu či kontinentu. Geografie volného času potom sleduje trávení volného času lidí v kontextu vývoje společnosti. Zaznamenává dopady volnočasových aktivit na společnost i na přírodní prostředí.

Využívají se k rekreaci víc objekty v prostředí výhodném pro sportování?

Na horách se setkáváme s novinkou – s apartmánovými domy. Jde o ty ošklivé paneláky pod sjezdovkou, kde nikdo nebydlí. Do druhého bydlení taky patří takzvané holandské vesničky, což jsou rekreační areály původně určené pro nizozemskou klientelu. Nejznámější stojí na Lipně.

To ale není úplně chatová osada, spíš luxusní resort, ne?

Plní stejnou funkci. Nizozemci si oblíbili Česko, protože je blízké a levné. Taky máme proti nim krásné zvládnou krajinu. Se zdražováním se sice posouvají dál na východ, ale lyžuje se jim pořád nejlépe tady, protože na našich loučkách se nebojí. A do areálu na Lipně jezdí nově Němci.

Mají v zahraničí také chaty a chalupy?

Cizinci občas mívají druhou domácnost na víkendy. Nejde ale o místo v přírodě, třeba francouzští venkované jezdí do Paříže. Chataření kromě Čechů holdují už jen Skandinávci. Správný Skandinávec má dokonce hned několik chat. Jednu těsně za městem, my bychom řekli v zahrádkářské kolonii, ale tam je to spíš u jezera, kde rybaří. A pak druhou někde na severu, takových 300 až 400 kilometrů, kam jezdí jednou do roka na hory. Když je hodně movitý, má ještě chatu v teplých krajích, nejčastěji ve Středomoří.

Čechy chatička v zahraničí neláká?

Kdo si pořídí nákladnější druhé bydlení, obvykle ho pronajímá dalším. Jednodušší ale pořád je najmout si pokoj u domorodce.

Jako to dělali továrníci za první republiky?

Přesně. Češi tak nejčastěji míří do Chorvatska. A ani už třeba nejde o chaty, ale o byty právě v apartmánových domech.

Lze považovat apartmánové domy za chatařskou osadu?

Na rozdíl od osady lidé v apartmánových domech mezi sebou nekomunikují. Historicky jsme je okoukali v Alpách nebo na italském pobřeží, kde je to ve výsledku obrovský problém. Bohužel jsme se neponaučili, chtěli jsme být světovní, a zabetonovali jsme si tak celé Krkonoše.

V čem je problém?

Máme vystavěné obrovské panelové domy, kam většina majitelů ani nejezdí, protože tam koupili byt jen kvůli investici. V Itálii se jim říká studené postele. Mnohem výhodnější by bylo, kdyby místo nich stály hotely, které by daly práci místním. Tím se teď taky zabýváme.

Proti minulému režimu se změnil životní standard. Změnilo se i vybavení chat?

O dřevěném srubu s udupanou podlahou nemůže být ani řeč. Až na výjimečné případy mají chaty zavedenou elektřinu i vodu. Zpočátku platilo, že co člověk doma vyřadí, odveze tam k dopotřeba, na moderních chatách a chalupách se už používají v podstatě všechny vymoženosti jako v trvalém bydlení. A jako bonus vypustíte děti na zahradu. Existují navíc svobodná povolání, kde nejste vázáni kanceláří a můžete třeba část týdne pracovat z domova, tedy z chaty.

A potom tam přesídlíte natrvalo?

Zažíváme období, kterému říkáme transformace druhého bydlení. Lidé se stěhují na chaty a chalupy. Buď stavení zbourají a postaví rodinný domek, nebo je už přímo ve stavu, že tam mohou bydlet. Tady, když se podíváte vedle, bydlí sousedi skoro dva roky. Druhé bydlení totiž u nás dřív suplovalo suburbanizaci, bydlení na okrajích měst. Chránil se půdní fond, nepodporovalo se rodinné bydlení, v nestřediskových obcích kolem měst se často nesmělo stavět. Postupně nastal problém, že z vesnice zmizela škola, obchod a nakonec hospoda. Mám v Dolních Břežanech takovou laboratoř, kterou zkoumám od devadesátých let. Kdysi tam byla normální vesnice, potom zárodek zahradního města, vznikla tam chatová oblast a po revoluci nová zástavba, developerská i individuální.

Jaké typy lidí se stěhují z města?

Jednak takzvaní biomladí, kteří chtějí žít zdravě v pěkném životním prostředí a pěstovat si zeleninu. Mají samozřejmě auta a internetové připojení. Často je přitahuje, že na vesnici stále funguje komunita, není tam anonymní společnost. Druhá skupina jsou důchodci, kteří se vracejí do zmodernizované rodné chalupy, pokud jim zdraví dovolí.

Mohlo by se stát, že jednou nebudete mít co zkoumat, protože Češi na chaty a chalupy přestanou jezdit?

Nových chat nepřibývá, některé leží ladem, což poznáte podle zarostlé zahrady. Hodně se na chataření taky podepsaly povodně. Chatu smete voda a majitelé už třeba nemají sílu a prostředky postavit novou. Pro Čechy je ale mít chatu přirozené. V devadesátých letech se třeba zdálo, že chataření skončí. Lidé se však zájezdů brzy nasýtí a finanční krize jim připomněla, že vlastní rekreační objekt vyjde levněji. V současnosti je chata jedno z vybavení. Máte auto, televizi, počítač, dotykový telefon a chatu.

Proč vás vlastně zajímají podoby chataření?

Můj děda zakládal jednu osadu na Sázavě a za války o chatu přišel. Po jeho vzoru jsem jezdila na tramp. Všimla jsem si chatiček podél trati a říkala jsem si, že jsou takové hodně specifické. Lidé tam bývají jen o víkendech, ovlivňuje to

jejich trávení volného času, cizinci nechápu. Tak jsem se rozhodla udělat z chatařů předmět vědeckého zkoumání.

Mají lidé chuť vyprávět o něčem tak intimním, jako je trávení volného času?

O volném čase vyprávějí mnohem raději než o čemkoli jiném. Když dělám výzkum, mám statistická data, která jsou trochu na vodě, takže potřebuji zjistit přímo od lidí, jak to u nich na chatě chodí. Navštívím je v době volna, mají lepší rozpoložení a jsou celkem v pohodě. Chatička je věc, kterou se rádi pochlubí.

Svěří se vám i se špatným vztahem se sousedem?

Bez problému. Třenice vznikají mezi starousedlíky a chataři.

Až si pořídím chatu, na co si mám tedy dát v osadě pozor?

Nejhorší je sekání trávy v poledne. Po obědě si chci dát dvacet a tady nějaký inteligent pustí sekačku. Nebo potřebuje spálit roští a nepočká do osmi do večera, ne, začne ho pálit v poledne. Nejvíce se ale rozčilují kvůli tomu, že lidé nemají kompost na zahradě a vyvázejí to někam k lesu. Kdo je zvědavý na cizí odpadky?

Sociální geografka a zároveň zapálená chatařka. Skoro mi to přijde jako střet zájmů.

Samozřejmě musím pořád myslet na to, že jiná osada může fungovat úplně jinak než ta moje. Vlastní zkušenost ale pomáhá, protože vím, na co se ptát. Velkou výhodou taky určitě je, že nejsem vůči chatařům negativně naladěná jako někteří moji kolegové. A mohu si nosit práci domů. Když v pátek odcházím dřív, říkám šéfovi: „Jdu dělat výzkum, jedu na chatu.“

Roubenka v Podkrkonoší sloužila od 17. století jako přepřahací stanice na zemské stezce.

